Ч. 160 (12.816). Львів, вівторок 21. липня 1931. Pocztowa opłatę załacono ryczałtem. Рік LII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло“, Львів.
Головний Редактор приймає від 11—12 год. перед полуднем.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ: Місячно 5·00 зол. Чвертьрічно 15·00 „ Піврічно 30·00 „ Річно 60·00 „
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
„ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

Номінація нового воєводи.

Львів, 18. липня 1931.

Підчас майже двохтижневого „інтеррегнум“, яке заістнувало у львівському воєвідстві, перекотилось по сторінках преси — скромно рахуючи — по 2 нові ймена кандидатів кожного дня крізи. Були між ними колишні й теперішні міністри, колишні й теперішні воєводи інших земель, колишні дипльомати та й десяток послів і сенаторів ББ. Чували ми й те, як-то дехто випрошується, щоб йому не давати такої високої почести (цих було менше), і як дехто таки досить пророчисто давав „міродайним чинникам“ пізнати, що ця честь булаб їм дуже до вподоби (цих було безумовно куди більше). Виходить, що й посада не звичайна, з надзвичайними звязана функціями, і що вимагає небуденних кваліфікацій кандидата. В цих останніх днях польська преса стверджувала не без обиняків, натякаючи, що зі справою обсади львівського воєвідства звязані навіть деякі моменти польської закордонної політики: тут і пригадувано вересневу сесію Ліґи Націй, до якої треба, мовляв, „приготовитися“.

Очевидно, залишаємо на боці цей останній мотив, бо він — всупереч зовнішньому виглядові — найменше поважний. Адже не можна уявити собі такого чародія з титулом львівського воєводи, щоби він міг перекреслити, на чисто вимазати, все те, що було причиною появи українських петицій у Женеві і що є взагалі причиною зацікавлення українською проблємою в Польщі міжнародніми чинниками. Це справа окрема. А проте фактом є, що дійсно посада воєводи у Львові далеко не є подібною до посади воєводи напр. у Варшаві, Кракові чи Лодзі і що має специфічний, надзвичайний характер високо відповідальної суто-політичної позиції і то з ділянки найважчої і найбільш занедбаної та запущеної — ділянки національної політики. Фактом є теж, що в цій ділянці людина на становищі львівського воєводи може зробити дуже багато і — страшенне мало. Про це „дуже багато“ ми, українці, переконалися он хочби з тих фактів останньої осени, яких кермуючим центром був будь-що-будь будинок колишнього намісництва у Львові. Ці факти були навіть соймовим голосуванням злегковажені, а проте у своїх дальших наслідках таки казали аж два тижні надумуватися над вибором нового воєводи, наслідника п. Наконечнікова. І ми, українці, підходимо до цієї номінації з того самого становища: абсолютно не привязуємо до неї занадто поважного значіння, але здаємо собі справу, скільки справ залежить від кожночасного львівського воєводи, щоби їх загнив або поладнав, — скільки він може нашкодити й скільки допомогти.

Не можна привязувати великого значіння до того, хто буде львівським воєводою, так довго, як довго 1) істнує нинішня наскрізь сцентралізована адміністраційно-політична система в Польщі, 2) як довго національна політика в Польщі є вцеціло сцентралізована в національному відділі міністерства внутрішніх справ і кермована тими самими засадами, які обовязують у Польщі від 12-ти літ і 3) як довго істнує специфічна нинішня система влади. Коли би в цій ситуації дали до Львова навіть ґеніяльну людину з ідеальним почуттям правовости, то вона не моглаб багато вдіяти, коли є спутана сцентралізованою варшавською системою та коли має цілісінький незмінений адміністраційний апарат у краю і цілий незмінений персональний склад воєвідського уряду. І що взагалі можна вимагати від одного — хочби найвищого — державного урядовця, як довго у державі не переведено якнайосновнішої ревізії дотеперішніх преміс, на основі яких роблено практичні висновки своєї державно-національної політики і не перекинено коміть головою напрямні прийнятої адміністраційно-політичної системи! Тому теж не дивуємося, що в тих відносинах за останніх 12 літ число львівських воєводів також наблизилося до тузина. Щож торкається доцільности і правильности тої системи централізації і бюрократизації і тих напрямних національної політики, кованих у міністерстві внутрішних справ — то найбільш авторитетний голос у цій справі має... нинішній фактичний стан української проблєми в Польщі, стан відносин у Східній Галичині.

З другого боку львівський воєвода має — як не рішаючий, то поважний дорадчий — вплив на полагодження безлічі справ, залежних від воєвідського уряду, як останньої інстанції; львівський воєвода є теж головним референтом галицьких справ перед Варшавою: і колиб усі дотеперішні львівські воєводи були заєдно вказували на помилковість тез і напрямних, які просякли до урядової політики супроти українців аж по нинішні дні, може їх опінія заважилаб дещо на поглядах рішаючих достойників. Врешті львівський воєвода може бодай частинно нормувати поведінку підвладних йому чинників і не допускати до стану, в якому є стільки краєвих володарів скільки адміністраційних урядовців до кожного „постерункового“ включно. Львівський воєвода безумовно надає теж „тон“ політиці і двом іншим східно-галицьким воєводам, дарма, що не було ще від часу введення нинішнього фатального територіяльно-адміністраційного поділу в Польщі такого стану, в якому всі три східно-галицькі воєводи мали би точно означену одну спільну політичну лінію...

Про нового львівського воєводу, д-ра Рожнецкого з Лодзі, уроженця з Київщини, але вихованого в Галичині, нічого не можемо сказати, бо нічого нам про нього невідомо. Серед тих ок. 20-ти імен кандидатів, які називала преса, його імя не було назване ні разу. Прийшла ця номінація так само несподівано, як усі інші подібні акти в Польщі. Найбільшою для нас прикметою нового воєводи є те, що до його імени не є причеплена марка „українофіла“. Бо нічого так українці не лякаються, як „пронoнсованих українофілів“, які цю фірму придбали собі Господь знає як і коли і вважають її патентом на „розвязування“ української проблєми...

З історії „Рідної Школи“.

(На марґінесі книжки Льва Ясінчука: „50 літ Рідної Школи“).

I.

Устійнення дат.

Головна Управа „Рідної Школи“ проголосила 1931 рік своїм ювилейним роком — з нагоди 50-ліття. У відозві „До українського народу“ взиває Гол. Управа ціле українське громадянство бути в цім році думками й ділами при „Рідній Школі“. Щоби підтримати інтенцію Гол. Управи, появилася в українській пресі низка статтей на теми „Рідної Школи“, а Гол. Управа постаралася навіть про *власну історію — 50-ліття*. Історію цю написав знаний робітник та популяризатор кличів „Рідної Школи“ тут і за океаном п. Лев Ясінчук. Книжка мала появитися в сам день ювилейного зїзду, що відбувся 25. III. 1931 року. Одначе книжка підпала конфіскаті й не дісталася у свій час до рук громадянства. Книжка має 270 сторінок 8° і 140 цікавих ілюстрацій, вінета кисти арт. маляря П. Ковжуна. Написана вона живо і з любовю до предмету, головно в тих розділах, де було що писати, а саме про діяльність у повоєнних часах. Цю частину читається просто із зворушенням. Матеріял зібраний в ній хронольоґічно, але замало оброблений синтетично. Шкода, що ця книжка підпала конфіскаті і щойно по чотирьох місяцях могла „обкроєна“ появитися у світ. Конфіската дотичить девяти місць — чисто стилістичного характеру і її при обережности видавців легко можна було вминути. Але ще не все втрачено. Ювилейний рік „Рідної Школи“ тревае дальше, хоч — правду кажучи — свята „Рідної Школи“, принайменше досі, не відбилися якось сильнішим відгомоном у краю. Чи брак зрозуміння, чи брак популярности „Рідної Школи“?

Тому не від речі буде кинути оком у ювилейнім році на історію 50-ліття „Рідної Школи“ — от так, хочби збоку, оком обсерватора, а не активно заанґажованого діяча та піднести кілька критичних думок. Хід своїх думок поділимо на кілька частин, з котрих першою нехай буде *зіставлення й устійнення дат*.

„Рідна Школа“ — це нова вже назва Товариства, яку воно приняло щойно з останньою зміною статуту в 1926 р. Попередня назва Товариства була „Українське Товариство Педаґоґічне“ — на підставі зміни статуту з 1912 р. Одначе первісно називалося воно „Руске Товариство Педаґоґічне у Львові“.

„Руске Товариство Педаґоґічне“ основано в 1881 р. А до його оснування дійшло ось як: Між „народовцями“ 70-тих років оживився суспільно-політичний рух. У проводі народовецької „політики“ того часу стояли професори, що переймали цей провід із рук духовенства. Не було це й трудно бо професори були тоді переважно священики або покінчені теольоґи. Оживлення це виявилося передовсім у закладанні товариств, але таких, щоби подобалися краєвим властям, а по крайній мірі таких, щоб їх з політичних оглядів толерували. Животну силу матеріяльну цих товариств опирали тод. наші діячі на субвенціях кр. сойму. Йдучи за примірoм поль. „Товажиства Педаґоґічнего“, аби мати змогу видавати шкільні книжки (підручники і книжечки до „наґороди пильности“), зійшовся на нараду десь у першій половині 1881 р. у Львові гурт громадян, що складався з 13 осіб, які порішили оснувати „Руске Товариство Педаґоґічне“. Зложено проєкт статуту і за підписами 13-ох вислано його до намісництва. Статут ставив собі за ціль між іншим: „*промишляти* над потребами руского народу на поли шкіл народних, середних і висших“; „подавати членам *поміч* так *моральну*, як і *матеріяльну*“; „скликувати конференції з відчитами змісту педаґоґічного, наукового й у справах руского шкільництва“; „предкладати у дотичних властей меморіяли і петиції в справі публичного виховання і руских шкіл, також *уділяти властям своеї гадки, если того зажадають*“.

Намісництво статут з таким скромним обсягом ділання затвердило того таки 1881 р. (6. серпня до ч. 37.847). Але члени основники чомусь загального збору, щоби увести Товариство в життя, не скликали. Зійшлися лише 29. жовтня 1881 р. і створили із себе „Провізоричний Комітет“, якого головою став емер. візитатор середніх шкіл д-р Амвросій Яновський, заступником голова проф. унів. д-р Франц Костек, секретарем проф. акад. ґімн. Анатоль Вахнянин, а касієром проф. акад. ґімн. д-р Омелян Савицький. Під національним оглядом лише А. Вахнянин був скристалізованих українських переконань. Комітет випустив „до Галичан“ відозву, в якій взивав, щоби краяни вступал[illegible] члени Товариства; також звернувся Комі[illegible] до обох тодішніх консисторій — львівської й перемиської — з проханням поручити молоде Товариство духовенству й на тім скінчилося.

Перші загальні збори скликав Провізоричний Комітет щойно по трьох роках на 2. березня 1884 року. На зборах голосуючих членів було 46 і тоді вибрано *перший* виділ „Руского Товариства Педаґоґічного“, у склад якого увійшли: дир. акад. ґімназії о. Василь Ільницький — голова, проф. А. Вахнянин — заступник, Кирило Кахникевич, член ред. „Діла“ — секретар, Григ. Врецьона, проф. учит. семин. — скарбник, а як виділові: проф. унів. о. д-р Ом. Огоновський, проф. реальної школи Вол. Шухевич, учитель препа-

ради Дмитро Вінцковський, проф. гімн. д-р Ом. Савицький, проф. учит. семин. Іван Бічай, кат. учит. семин. о. Олександер Стефанович (ще нині живучий) і учитель М. Ванах. У заступники увійшли: кат. акад. гімн. о. Іван Гушалевич, крилошанин о. І. Величко, проф. акад. гімн. Ол. Борковський, проф. гімн. Брон. Старецький (ще нині живучий) і учитель школи вправ Я. Танчаковський.

Отже щойно від березня 1884 р. починається статутова праця „Р. Т. П.". Але праця та не йшла в повній ширині статуту Т-ва. Вправді вже на першому засіданні виділу вирішено видавати книжечки для дітей, переглянути тодішній „Букварь", зладити книжки для 3. і 4. кляси нар. школи і кілька книжечок справді видало, які Шкільна Рада Краєва поручила інспекторам і управам нар. шкіл як нагороду пильности для дітей, але в дійсности Р. П. Т. стало становим товариством українського вчительства — і було ним так довго, поки не повстала в 1905 р. окрема організація українських учителів нар. шкіл „Взаїмна Поміч", а опісля й середніх шкіл „Учительська Громада". Шкільними справами займалося Р. Т. П. остільки, що вносило меморіяли й петиції в справі оборони прав української мови в школах народніх і середніх, в справі катехитур (чи не виключна заслуга постійного члена виділів Т-ва о. Ол. Стефановича?), в справі фонетичного правопису, на підмогу петиціям „Просвіти" й Т-ва ім. Т. Шевченка, а крім того вносило подання до гал. сойму по субвенції на свою діяльність, які й справді в охлапах діставано; а саме по 500 зл. р. річно; на видавання учительського органу „Учитель", що виходив від 1889 р., на „ілюстроване письмо для дітей „Дзвôнокъ", що виходив від 1890 р. та ведення інституту ім. св. Николая від 1889 р., що мав стати противником москвофільських бурс „Народного Дому" та „Ставропигійського Інституту" та нібм рівноважником до заведення оо. Воскресенців при вул. Пекарській, на яке сойм давав тисячі.

Але школою, і то рідною школою у повному цього слова значінні, почало Р. Т. П. займатися щойно по *повних 18 роках істнування*, хоч тоді у нас велася, як каже д-р К. Левицький, виключно „професорська політика", хоч тоді вже гомонів кинений саме професорами клич: „Хто має школи, той має нарід". ***Першу*** свою приватну школу відкрило Р. Т. П. щойно зі шкільним роком 1898-99, а була нею донині істнуюча українська *дівоча видїлова школа ім. Т. Шевченка у Львові*, (всенародня 7-клясова), до якої вписалося тоді 32 учениці. Отже від цеї щойно події — від 1898 р. — зачинає Р. Т. П. займатися працею над створенням свого рідного шкільництва; праця та ведеться всього 32 роки, хоч Товариство святкує вже 50-ліття свого істнування.

Оснування першої приватної української школи є новим етапом не лише в житті самого Р. Т. П., але й на полі українського шкільництва взагалі. Є це під кожним оглядом переломовий рік і від цього року повинно датуватися приватне рідне шкільництво. В ювилею „Рідної Школи" — Українського Товариства Педагогічного рік цей мусить бути підчеркнений, бо як 1881 р. є ювилейним роком Руского (Українського) Т-ва Педагогічного, так рік 1898-99 повинен бути ювилейним в історії „Рідної Школи.

Від цього часу починається пляномірна, хоч ще дуже повільна, праця Р. Т. П. на полі власного шкільництва, яка щойно від 1907 р. починає набирати щораз-то сильнішого розгону, а з 1912 р. прибирає прикмети горячкового поспіху.

Приходить 1914 р. Воєнні події до 1919 р. включно не лише спиняють, але й ломлять працю попередніх тяжких літ.

А від 1920 р. починається на руїнах зовсім нова праця, з новим розмахом і новим запалом та зовсім зміненими засобами.

Тому цілу історію „Українського Товариства Педагогічного — Рідної Школи" можемо поділити на 3 части. А саме: від 1881 до 1898 р. є це час безпрограмовости; друга частина від 1899 до 1914 р., а радше до 1919 р. — це час ідейних і матеріяльних підвалин під рідну школу; і третя від 1920 р. до нині — є це час будови справжньої „Рідної Школи". Такий поділ на основі напрямних праці відповідав би більше дійсности, між поділ на основі десятиліть істнування Т-ва. Але в сторії У. П. Т. цей останній поділ є вже принятий і традицією ювилеїв утревалений. А таких ювилеїв У. П. Т. було вже два: голосний в 1907 р. з нагоди 25-ліття, про який написав цікаво свої міркування діяч Товариства, проф. акад. гімназії Людвик Сальо в „Учителі" за 1907 р. п. н. „Рефлексії з нагоди 25-літніх ювилейних зборів Р. Т. П.", та тихий в 1921 р. 40-літній ювилей, з нагоди якого написала тодішня візитаторка для нар. шкіл Т-ва К. Малицька книжечку п. н.: „В сорокові роковини У. П. Т. 1881—1921. Як воно завязалося, як росло і розвивалося". А в цім році святкує Т-во свій третій ювилей — з нагоди 50-ліття.

С. Перський.

—o—

За океаном.

„Український День" буде в Ракі Ґлен парку біля Скрентону дня 2. серпня 1931 року.

Перший „Український День" в цій околиці відбувся мин. року в Сен Сусі парку біля Вилкс Беррі 10. серпня. Свято це заходами околичного духовенства й українців католиків, а головно стараннями невтомного о. совітника Миколи Струтинського випало напричуд гарно і величаво. Була це українська католицька маніфестація в повнім значінні цього слова. Надсподіваний здвиг народу. Серце радувалось коли ми дивились, як злетілися до одного ядра, до одного гнізда українські соколи та вірли, українська молодь, жіноцтво і старшина — всі під жовто-синім прапором, в ладі, порядку і згоді. Зїхалися знайомі, що десятки літ не бачилися. І тішилися собою, пригадуючи давно минуле. Свої тішилися, а чужі подивляли нас і навчились нас більше цінити. А пізним вечором розїздився одушевлений і піднесений духом нарід до своїх осель, бажаючи дочекатися якнайскорше другого такого народнього і церковного свята.

Навчені милим досвідом з минулого року, зїхалися дня 8. червня ц. р. до Скрентону запрошені представники околичних громад, на яких одноголосно порішили уладити і цього року подібне народне свято („Український День") в Ракі Ґлен парку біля Скрентону в день 2. серпня. На цих зборах вибрано комітет, до якого увійшли: о. Мирон Залітач, предсідник, о. Іван Кутський, заступник, Василь Грицай з Вилкс Беррі, скарбник, Іван Турко з Олифанту, фінансовий секретар і Іван Гаве із Скрентону, писар. Наш епископ Константин Богачевський обіцяв звеличати наше свято своєю присутністю. Приїде він в той день, відправить Службу Божу і виголосить принагідну проповідь. Відтак буде спільний обід, а опісля бейзбол (спортова гра) українських тімів, забави, розривки і під вечір танки.

Ціль цього річного „Українського Дня", як усіх подібних церковно-народніх свят, ясна і дуже пожиточна: єднати, що розбите, підносити серцем, кріпити духом, збільшати сили українського народу. З дотеперішнього заінтересування видно, що цьогорічний „Український День" вийде на славу й честь українцям католикам з Лакавана, Лузерн і Скулкіл повітів. Дохід з „Українського Дня" призначений на сироти (по половині) тут і в старім краю.

Між безробітними в Канаді найбільше українців!

Між 510 безробітними, які зареєструвались в міськім бюрі посередництва праці в Саскатуні, нема ні одного жида ні китайця. Найповніше число безробітних творять українці, бо їх є аж 155. Число безробітних інших народностей є таке: канадійців 76, поляків 52, словаків 45, англійців 39, скачменів 35, мадярів 30, німців 21.

ФЕЙЛЕТОН „ДІЛА" З ДНЯ 21. ЛИПНЯ 1931.

С. ГАЙДУЧОК

Пасмом Чорногори.

Інші доїздять залізничкою під Форещенку. Звідси вже дорога пішки на Заросляк і Говірлю. Ми з Ворохти йдемо пішки туди, бо маємо довіря до себе і наших ніг.

Не жалуємо. Циганським табором сидимо над Прутом. Розуміємо аж тепер, чому американці так полюбили „camping", а цигана на одному місці не вдержиш. Зрозуміли ми, бо самі закоштували принади такого життя. А там уже приставали мої товариші коло чуркал, відтак пили ми солодке молоко в гаївці на Форещенці і закусували ковбасою. Дивним дивом шлунок те все зносив терпеливо.

Недавнім потічком, що перейшов у вигідний плай, підходили ми здовж Прута до схоронища. Деінде вирубані дерева отвирають перед нами прегарні панорами на Марітевську, Гомул.

Сонце цілує вершки ялиць, на які темрявою насідає вечір, минаємо „шомрів". Стягають дерево на ватру. Мимохіть стає перед нами питання: чому влада ними так не опікується, як нашим пластом?

Доходимо до схоронища. З містка над Прутом несеться спів якогось товариства. З чорногірським вечором зовсім воно не гармонізує. І тут львівські знакомі. Професор математики засів з донькою.

— Вже четвертий день тут лажу — каже. — А що ви робите?

— Зорі рахую — додає несміливо. Оповідає, що саме сьогодні ранком подався п. Онуферко зі Станиславова з кількома мандрівниками на Піп Івана.

Ростягаємося в спільній кімнаті на сінниках. Плянуємо спати. Щож, коли Говірля („Говірля" називає д-р Рудницький Ст., Вол. Шухевич і нескультуризовані гуцули) — це вже високий замок у габаш. Довго не дає нам заснути своїми криками жидівське товариство. Які вони безоглядні для других!

Можна було других повиносити сплячих, як ми ранком пускалися в дорогу на верх. Приємний холодок, зачервонілі верхи й ми вигідно доходили до водопаду Прута. В млаковині кітла з розчаруванням оглядаємо його початок, а відтак полідевцевими кітлами підходимо чимраз вище. Тою дорогою мало хто ходить, та вона преінтересна. Дісталися ми небавком на полонинську, шовкову траву. Йдеться мов по килимі.

З західного боку вже понадходили й інші прогульковці. Очевидно, їм цікаво бути лиш на верху. Вигідні, бо без наплечників. Ми, хоча з наплечниками, то проте щасливіщі, бо навіть воду несемо з собою.

Спочене розсілося жидівське товариство, що нам вечором не давало спати. Галасливий його настрій десь пропав.

— Так виглядали жиди на пустині — докидує злобно Ромко.

Питають за водою, а минали два чуркала по дорозі.

Хоч у нас добрі палиці, а одна навіть щось спільного має з церквою (походить з попівства в Брязі), то проте понад наші сили заімпровізувати їм Мойсея. Вода з полонинської трави не поплине і відсилаємо їх до джерел на границі.

Ми вже на верху.

Погода стала молочна. Дальші верхи тільки невиразно синіють. Молочність атмосфери дещо нас турбує, але сидимо при чаю на верху майже три години та губимося в морю верхів.

Коби тільки не ті сезонові туристи! Що хвиля якесь нове товариство пнеться на верх і остогиджує нам всю красу природи.

Оглядаємо граничні стовпи. Характеристичні цифри на них. З чеського боку виковано на них CS і рік 1920, з нашого боку видніє P і рік 1923. Так на піраміді Говірлі можна вчитися нашої нещасної історії.

Обсервуємо вихід якогось варшавського товариства. Одна з пань дуже легонько убрана: в легенькій блюзці і руханкових штанятах. Видко не знає, що природа і з жінок любить собі закпити. З неї небавком порядно собі закпила. З галасом виходять жидівські шомри. Цілий час виспівують. Ми найрадше поскидалиб їх в кітли під верх. Розбили нам увесь настрій. Смітять же на верху не гірше, як у Львові.

Десь коло полудня ми в дальшу дорогу. Під Брескулом варимо щераз чай, а над Говірлею вже скупчуються стадом овечок білі хмаринки; над Жабем цілі їх табуни.

Варшавяки — а було їх троє — йдуть в цьому напрямі, що ми. Прямують лишень на серпентину під Пожижевську.
Ще не встигли ми на Данцир, а стало греміти. Без зайвих нарад схоронилися ми в стрілецький рів. Тай по своєму почувся я в ньому! Металеві топірці і наплечники ми поклали в приличній віддалі від нас, натягнули верхній одяг і попритулювалися в рові до землі, як до рідної мами. Ждемо.

Громи бють в ярах під Марішевською, а то й зачинають чимраз ближче; вже тільки три кільометри, один..., в долинах розгулялась злива і по нас зачинають бубнити тяжкі каплі.

Лискавки і громовиця невгавають, хочуть усі верхи повалити. Не вспів один з нас вимовити „один", як валить грім ліворуч від нас. — Коби тільки мого наплечника не розгаратало — фільософую голосно, як наш селянин. На душі-ж стало, як у XII. офензиві над Сочею. І цікавість, що дальше буде і досадне: вже досить цього.

Оповідаю про таку громовицю в Альпах на війні. Цілий курінь був у марші. Стануль в зливі, наложили багнет на кріс і перестояли бурю.

Наші варшавяки (ми їх згори добре обсервуємо) зразу влізли в косодеревину і скрилися під нею. Не завидуємо їм, а особливо цій пані в руханкових штанятах.

За пів години блиснуло сонце. Йдемо дальше. Варшавякам даємо знати свистком. Може

данців 7, голяндців 7, шведів 6, австрійців 5, литовців 5, росіян 4, румунів 4, швайцарів 4, американців 3, сербів 1, чехів 1. Між усіми тими безробітними є 180, які живуть у Канаді не довше, як чотири роки і їх можна депортувати.

Міський уряд Саскатуну дає допомогу тільки жонатим, які живуть у місті не менше, як один рік. З того приводу деякі мущини находять собі знайомих дівчат і йдуть з ними до ювілерського стору, щоб дістати шлюбний цертифікат, а діставши його — йдуть з ним до допомогового бюра і жадають помочі. Були випадки, що коли урядовець запитав дівчину, чому вона не взяла шлюбу після вибрання шлюбного цертифікату, то вона відповідала: „Колиб я віддалася, то я відтак не моглаб його покинути". Під теперішній час місто Саскатун дає удержання 432 самотним людям.

Трагічна смерть українця.

Трагічною смертю згинув у Форті Вілліям, Онт Василь Свобода на сіенарській залізниці. Свобода мешкав у Фландерс, де колись працював при залізничій дорозі. Він був завізваний до Фландерс до праці. Прибувши до Форт Вілліям і чекаючи на тягаровий потяг, він сів між два вагони, щоб зїсти обід. На нещастя в ту саме пору надїхала льокомотива і вдарила в вагон так, що Слобода впав під колеса вагонів, де найшов свою страшну смерть. Покійний прибув до Канади тому 18 літ. Його смерть оплакує жінка і пятеро дітей.

Проф. Іван Боберський в Европі.

Довідуємося з канадійських українських ґазет, що проф. Іван Боберський, який працює в Канаді в корабельному бюрі, виїхав недавно до Европи. Чи приїде також до Львова, нам не відомо.

Повстання в Туркестані.

До Москви наспіли вісти про дальші рухи повстанчих відділів у туркменських округах Узбекстану. У віддалі 600 клм. від границі Персії показалася більша сила повстанців під проводом б. старшини царської армії Ватибая. Він звів переможний бій з більшовицькою карною експедицією. Повстанці, що розпоряджають скорострілами, взяли в полон 8 більшовицьких командантів, яких зараз розстріляли, і 238 вояків, яких лишили на волі, відобравши їм зброю.

Дайте моральну й матеріяльну поміч тим, котрі впали жертвою найвищого громадянського обовязку!

Третій процес посла Кохана.

За промову на вічу і за мниму зневагу урядовця.

По процесах у Львові і Замістю, де в першім випадку засуджено посла Кохана на 3 місяці тюрми, а в другім знесено присуд одного року тюрми, наложеного судом у Грубешові, прийшов на чергу третій процес проти посла Кохана у Володимирі Волинському. Городський суд у Володимирі, опираючися на доносах поліції, закидав послові Кохановї підбурюючу промову в містечку Устилуг в червні 1930 р., а крім цього мниму зневагу урядовця волинського староства п. Радзієвського. Поминаючи зміст промови, який скваліфікувала поліція як підбурюючий, справа зневаги урядовця мала заістнувати так, що посол Кохан назвав урядовця „некультурною людиною", закинув йому, що „мішається не до своїх річей", а врешті мав висказатися, що поліція переслідує („сціґайон") його „як пси".

На основі зізнань обвинуваченого справа малася так: Передвиборчим вічем в Устилузі, скликаним членом П. Н. К. Сильвестром Сасалем з Володимира, проводив посол Кохан. Як перший промовляв б. посол Ліщинський. При точці інтерпеляцій зголосилося до голосу двох бесідників, з тих один селянин-українець з Хмелівки, а другий військовий осадник. Посол Кохан, як провідник віча, дав слово першому. Та в тій хвилі зпоміж товпи численно зібраних учасників упали слова про сторонниче ведення віча, бо до голосу має нібито прийти перший осадник. Посол Кохан звернувся до панка, який, мимоходом кажучи, був у товаристві дами і завзято викрикував, та візвав його до спокою, пригадуючи, що ведення віча належить до предсідника. Щойно тоді цей панок, до-краю поденервований, заявив, що він є представником адміністраційної влади та що має право вмішуватися до віча. У відповідь на це заявив пос. Кохан, що дуже дивується такому поведенню урядовця, який, прийшовши як адмін. влада на публичне зібрання, уважав не вказаним повідомити про свій характер провідника віча, але ставши між товпою, дає вияв високому своєму темпераментові. Кінчаючи, сказав тоді посол Кохан, що від урядовця адміністраційної влади вимагається далеко більше такту. Після цього інциденту забрав слово пос. Кохан для виконання усяких справ, які були піднесені учасниками віча. В одному моменті згаданий урядовець староства п. Радзієвський заявив, що відбирає послові Кохановї слово. На це посол Кохан відповів Радзієвському, що він як представник влади може віче розвязати, але не може відбирати голосу, якого не давав. Це випровадило до-решти з рівноваги згаданого Радзієвського й учасники віча мусіли бути свідками прикрих сцен, викликаних нетактовною поведінкою урядовця.

Наслідок цих подій був такий, що п. Радзієвський зложив рапорт до староства і поліції, який врешті найшовся в суді. Дотепер відбулися в цій справі вже 3 судові розправи й одно переслухання в Луцьку (12. червня), а останній судовий перевід дня 16. липня ц. р. Теперішні зізнання п. Радзієвського стояли в разячій суперечності до первісного рапорту, а цілий ряд свідків, покликаних послом Кохaном, мав ствердити вірність його оборони. Та в цім випадку городський суд у Володимирі на розправі дня 16. липня ц. р. рішив віднестися в першій мірі до сойму з домаганням видачі посла Кохана судові. Таким робом справа й надальше невирішена.

Оборону провадив д-р Б. Чайковський, адвокат у Сокалі.

Церковні справи.

Справа Братства. Справа Луцького українськоло Братства продовжує хвилювати українське громадянство. Як відомо, в респрипті міністра віроісповідань з приводу призначення комісаря Маслова говориться про відновлення Братства з „його славними традиціями 17 століття". Але ніхто ніде не сказав: з майном чи без майна. Братство признане неіснуючим і майно перебрав уряд на підставі існуючого декрету, який каже, що товариства, які протягом 10 років не зареєструють статуту, треба вважати неіснуючими, а майно їх переходить на добро держави. Для заспокоєння громадської опінії колись була пущена поголоска, що статут „є вже майже в кишені". Ті самі кола, що довели до ліквідації Братства, тепер знову заспокоюють громадянство, що за втрачене майно українці дістануть „відшкодування" в сумі кількадесяти тисяч золотих. Але українці цим „заспокоєнням" так само вірять, як і попереднім про статут. Значіння Братства без майна добре всі розуміють. А кількадесять тисяч евентуального „відшкодування" булоб шкаралупкою зі зїдженого яйця: адже-ж майно Братства оцінюють на суму понад півміліона зол. Чи не час висвітлити цю темну історію?

Відгуки на Волині. Чутки про хіротонію на епископа єромонаха Сави (Совєтова) дуже хвилюють українське громадянство, яке бачить у цьому факті зміцнення русифікаційної системи управління церквою. Хвилю

їм треба бодай горячого чаю? Не відповідають — лізуть дальше в жерси. Здається, довгенько в ньому моталися, заки зійшли на плай під Марішевську, бо, як знаю, десь опівночі опинилися в схоронищі.

Йдемо вигіднішим чеським боком з його кращими полонинами і небавком станули ми серед малими і великими кізлами, а під Туркулем затемніло несамовите озеро. Хоча ми над ним, то тільки один кинений камінь попадає на нього. Тяжко трапити. Алеж і австрійська артилерія з Монте Ревер цілих 4 місяці не могла цільно стріляти на 4000 м. нижче положений італійський форт.

Наша вигідна стежка колує. Маємо військовий цвинтар. Ще в час забороною товаришам пити воду з джерела, положеного понижче нього. Маю цілий виклад для пояснення заборони і наводжу примір, як то на французькому фронті ціла дивізія хоріла тифом, а лікарі билися над джерелом зарази. Вкінці впали на гадку розсипати краску на 3 км. віддаленому лояцькому цвинтарищі, а по дощі появилася в джерелах закрашена вода. Значить: відтам мертві висилали заразу на дивізію заскірною водою.

Небавком станули ми над фантастичними Шпицями, заразом воднім ділі між Прутом та Черемошем. Довший час над ними задержуємося. Які то віки тревало, заки природа вирізьбила їх комини, обриви, стіни! А внизу в кітлі ще порядний шмат снігу біліє і висилає срібну ленту води. Цеж по половині липня. Сходимо на дику Ґаджіну, закидану камінюками, зарослу косодеревиною, ялівцем.

Попадаємо в колибу, де ґаздує молодий ґуцул Іван Бесащук. Він і маржина з Жабя, а полонина — це власність Катерини Даньчук.

Сидить самотою. З початку ніяково було йому на душі, але привик. Недавно сидів у нього професор зі Львова, що то шукає за „сальвіною". Цілих 10 днів сидів разом з недорослими синами. Хіба, що за хлібом у Бистрець ходили. Показує білет проф. львівської техніки Фулінського.

Сам Бесащук знається на лічничих гуцульських ростинах. До фляшки накришив корішня ростини „болиживіт" і наливає горівкою.

— Росте тут „підойма", то з Голов тому тиждень цілими мішками її носили — розбалакується.

Пояснюю моїм молодим мандрівникам, що підойма для Гуцулії менш-більш те саме, що малпи Воронова для парижан...

Ранком ідемо в дальшу дорогу, хоч радіб бодай на тиждень осісти на Ґаджіні. Така її первісність, стільки спінених струмків і потічків, що ледви чи деінде це ще знайдете.

А нас що хвилі манять Шпиці, та маючи ліверуч Ребра і вид на Бистрець та Кострицю, виходимо на границю. Під Ребрами знову сховався в кітлі сніг.

Границя кривульками мчиться й перед нами засиніло озеро під Малим Томпатиком. Він від сходу добре обдертий вітрами, матиме з часом свої ребра.

Тішуся, що та краса так далеко від Говірлі. Не так скоро її людина запаскудить та осквернить.

Заходимо в австрійську землянку. Як орієнтуюся, сидів у ній курінний командант. Чи мав змогу насолоджуватися тим краєвидом, який мав із землянки? Ледви. За багато війна давала клопотів і журб.

Ще раз маємо по дорозі сніг під Менчулем. Твердий, що треба топірцем рубати. Натираємося ним і беремо з собою. Сонце добре нас смажить, а наші рамена так таки на очах від вітру і сонця чорніють. Ідемо в руханкових сорочках.

Стрічаємо проф. Фулінського. Відпочиває з синами й асистентом. Прямує назад на Ґаджіну. А синки обсмалені чорногірським вітром, замурзані не гірш гуцуликів. Ніхто не пізнав би, що це львовяки.

Незабаром розсівся сановито перед нами Піп Іван. Хоч гуркіт у хмарах над Скуповою знову чути, не даруємо йому і вигідно пнемося на його каменистий чуб.

Блукаємо зором по Михайлику, сягаємо оком на другого Піп Івана, спираємося на піраміді Говірлі і всіх верхах Чорногори. Спинились ми зором на Скуповій, Стайках, а недалеко на полудне виринув Стіг — опора трьох державних границь.

Гуркіт у хмарах нас зганяє вниз і ми премо в долину по зломах і звалах каміння на полудне. На хвилинку засиніло Чорне Озеро під Піп Іваном, а там уже опинилися ми біля колиби на Полівнім.

— Слава Ісусу Христу! — Слава на віки! І вам слава! — відказує врадувана ґаздиня-челедина Івана Рознайчука з Вербовець коло Косова. Майже 100 км. має додому.

— Аж приємно почути, як „пани" так по нашому говорять. І вчора йшло пятьох панів то казали: Слава Ісусу! — тягне ґаздиня.

Ціла родина сидить на полонині і робить бриндзю.

— А чия це полонина? — питаю.

— Ця — це моя — вкидає в розмову ґазда, що вийшов з колиби. — Є 280 морґ, а мала Гропа жидівська. Мають ще більше вони. За мою дав я жидові ще до війни 18.000 левів, а він її купив таки від нашого чоловіка за 80...

— Ов, то і Піп Іван в жидівській кишені? — думаю голосно. І пригадалося Франкове з 1884 р.:

Де паслися вівці гуцульські колись,
Воли там жидівські пасуться,
А ті, перед котрими магнати тряслись,
Днесь перед жидками трясуться.

Певно, що воно йде тепер до чимраз ліпшого. В Жабю ми про це переконалися.

Без ватри ночували ми в ватранці; тепла ніч була. Зїли 2 кг. бундза й опинилися на Шибенім, де прийшлося на потіху товаришів збирати на клявзі гуцульські недокурки і їх курити.

Пасмо Чорногори було за нами. Йдучи з Буківця на Писаний Камінь, любувалися ми ще раз нею. Її цілою панорамою.

чання це тим більше, що ґрупа Певного явно схиляються до згоди з митрополитом. „Українська Нива" вже більше не нарікає на москалізацію Церкви. До прибічної ради Братства введено двох росіян пп. Шлємера й Богдановского. Створене тими самими особами церковне товариство імени Петра Могили теж не є чисто українським, а міжнаціональним. Не дармож п. Туберозов з такою симпатією поставився до нього в „За Свободу", що навіть видрукував статут того товариства. Чи можна після цього дивуватися, що митрополит Денис бере такий твердий російський курс?

Русифікація за допомогою української мови. В той час, коли на верхах закріплюється російський курс, на низах „русскіе" батюшки починають вживати української мови, щоби втримати при собі українських овечок. Як більшовики за допомогою української мови надіялися прищепити українським масам комунізм, так наші батюшки використовують українську мову для зміцнення в масах „єдінства русскої церкви". Тому-то вже денеде починають виголошувати проповіди українською мовою, особливо там, де може загрожувати унія чи де населення свідоміше своєї національности. Навіть ті, що ще недавно цуралися української мови, починають уже на ній проповідувати. Отак протоєрей Павліковський, настоятель луцького собору, виголосив проповідь українською мовою в селі Паврові з приводу перенесення образу, а батюшки, які зїхалися до Жабча в день візитації унійським єпископом Чарнецьким місцевої уніятської парохії, негайно пригадали собі українську мову, ба навіть називали себе „тоже — українцями..." Це дуже гарно, тільки ще краще булоб побачити й українського духа в православному життю на Волині.

Русифікація шляхом сектанства. „Русскій человек" Самоуков, штундиський проповідник, упаштував у селі Мошові на Рівенщині справжнє друге „хрещення Руси". Він „хрестив" у місцевій річці нових вірних штундистів зпосеред б. православних українців у числі 14 осіб. Ці 14 осіб „хрестилися" в річці під звуки московської проповіди Самоукова, а тисячна селянська маса придивлялася й прислуховувалася до того, що проповідав цей російський апостол штундизму.

—o—

МАЙОР ДЕМБКОВСЬКИЙ РОЗСТРІЛЯНИЙ.

В суботу 18. липня ц. р. засудив військовий наглий суд майора Дембковського на кару смерти за шпигунство на користь більшовиків. През. Мосціцький не скористав з права ласки і шпигуна Дембковського розстріляно в неділю 19. липня ц. р. в год. 5.30 пополудні на цитаделі в Варшаві.

ОСТАННІ ВІСТИ

БРІНІНҐ І КУРЦІЮС В ПАРИЖІ.

В суботу 18. липня ц. р. в год. 2.50 пополудні приїхали до Парижа нім. канцлер Брінінґ і мін. закорд. справ Курціюс, яких повитали від французького уряду сам прем. Ляваль, мін. закордонних справ Бріян і державний секретар Понсе. Кількатисячна товпа публики перервала кордон поліції, щоб побачити німецький гостей. Одні повитали німецьких достойників прихильними окликами, деякі свистами. Оба нім. достойники поїхали з двірця до нім. амбасади, а опісля зложили свої візитівки в палаті президента фр. республики Думера. З черги канц. Брінінґ зложив візиту прем. Лявалеві, з яким відбув півтораґодинну конференцію лише в чотири очі. Після того конферував канц. Брінінґ ще з мін. закорд. справ Бріяном, але лише 10 мінут. В 5-й год. попол. відбулася конференція французького уряду з нім. достойниками. По конференції оголошено комунікат, зредаґований оптимістично. Покищо не дійшло до порозуміння між Францією і Німеччиною.

Канцлер Брінінґ заявив журналістам, що радіє вельми, що буде могти передискутувати наболілі питання з фр. урядом. Сподіється, що між Францією та Німеччиною дійде до порозуміння та переконає фр. нарід, що Німеччина змагає до співпраці і мира, який дає запоруку розвитку Европи і цілого світу.

Прем. Ляваль конферував у суботу 18. липня ще з англ. міністром закорд. справ Гендерсоном, амер. держ. секретарем Стімсоном і фр. міністрами Рено і Тардіе.

НАРАДИ В ПАРИЖІ.

В неділю відбувалися далі наради фр. уряду з німецькими достойниками і закінчилися в год. 12.40 вполудне оголошенням офіціяльного комунікату, в якому сказано ось що: Прем. Ляваль подякував учасникам нарад, зясував зміст розмови з міністрами Гендерсоном і Стімсоном, зясував розмови фр. і нім. міністрів і подав головні домагання Франції. Канцлер Брінінґ зясував страшне положення Німеччини і спинився над міждержавною допомогою Німеччині. Всі міністри закордонних справ, які перебували в Парижі запевнювали, що їх уряди з великою симпатією призадумаються над негайною допомогою Німеччині. На прохання прем. Ляваля устійнено одноголосно, що конференція в Льондоні радитиме лише над фінансовим та економічним положенням Німеччини, зате політичні умовини обговорені будуть в Парижі.

З Парижа надійшли вістки, що фр. уряд в неділю 19. липня ц. р. зясував уже конкретні умовини фінансової допомоги Німеччині, домагаючися від Німеччини лише моральн. і технічних ґарантій. Канц. Брінінґ заявив, що невдача конференції в Льондоні, якої завданням є лише устійнити технічні умовини допомоги Німеччині, спричинить негайно димісію нім. уряду.

Прем. Ляваль приймав міністрів закорд. справ і нім. достойників сніданням, а Бріян обідом.

На конференцію до Льондону виїзджають делеґати держав з Парижа в понеділок в 10-ій год. рано.

СПОРТ.

УКРАЇНА—СВІТЕЗЬ 4:3 (4:3).

Довго очікувана виграна України за мистецтво, завдяки якій Україна невідклично забезпечила собі місце в А-клясі на слідуючий рік. Світезь, маючи ніж на горлі, придбала нових грачів і старалася ці змагання виграти за всяку ціну. Стероризований публикою суддя п. Брездень цілком стратив голову, допустив до разячої копанини зі сторони грачів Світезі і цілком безпідставно подиктував одного карного і одного вільного, з яких упали ґолі для України.

До цих змагань виступила Україна в тім самім складі, що грав проти стрийської Погоні, тільки на воротах грав замість Бутля — Ревера. Граючи в першій половині з вітром Україна з місця використовує ситуацію і стріляє в 4, 5, 12 і 29 мінуті 4 ґолі (Грещук 2, Кобзяр і Ґоцький). В 34 мін. крайник Світезі центрує з лінії, а Гітнарович стріляє з найближчої віддалі першого голя для Світезі. В 36 мін. суддя диктує по довгій надумі карного до України, а в 44 мін. вільного з карної лінії цілком безпідставно, бо повинно бути якраз навпаки. Очевидно Світезь використовує ситуацію і стріляє ще два ґолі. У другій половині гри Воробець має двічі нагоду підвищити вислід для України, однак перестрілює. На загал гра України була вдоволяюча, передовсім Підлісецький у нападі створював багато небезпечних ситуацій, Воробець працьовитий, а Грещук притомно використовував ситуації. В помочі Цимбала найліпший, оборона і воротар певні. Видців около 500. По змаганнях розюшені симпатики Світезі обкидали суддю і глядачів України камінням, а одного таки добре порізали ножем. Очевидно, що з цього компетентні власти витягнуть відповідні консеквенції.

МИСТЕЦТВО ЛІҐИ.

Львів: Погонь—Гарбарня 1:0 (1:0).
Львів: Лехія—Варшавянка 4:0 (2:0).
Варшава: Леґія—Чорні 2:1 (1:1).

МИСТЕЦТВО А-КЛЯСИ.

Львів: Гасмонея—Ресовія 1:1 (1:1).
Львів: Погонь ІБ—Ревера 3:0 (1:0).
Львів: Сокіл II.—Лехія ІБ 5:1 (2:0).
Перемишль: Польонія—Погонь (Стрий) 1:2 (1:1).

ФЕЙЛЄТОН „ДІЛА" З ДНЯ 21. ЛИПНЯ 1931.

МИХ. РУДНИЦЬКИЙ.

З ПРОБЛЕМ ЛІТЕРАТУРИ.

Національність як домагання.

Із трьох головних напрямків, в яких іде критика нашої літератури, кожний має за собою сильні емоціональні подуви. Національна критика, найстарша, опирається на віковій традиції та на доказах про своєрідну оригінальність національної літератури, — марксівська критика вказує на спільні культурно-економічні інтереси народів, — католицька на правди віри поширені серед найбільшої громади християнської церкви.

Поняття національної літератури стає в нас щораз темніше від хвилини, коли його почали розяснювати націоналісти, вважаючи себе єдиними її справжнішими представниками, коли марксісти почали доказувати, що кожна національна література повинна служити одному національному ідеалові, а католики почали ставити її розвиток у залежність від впливу релігійних ідей на неї.

Ще донедавна, до останньої великої революції, література служила у нас національній справі в тому розумінні, що прокидала національну свідомість, піддержувала почування національної окремішности, вчила любови для рідної мови. З моменту, коли це завдання зовсім природно перебрали на себе суспільні організації, політ. партії та преса, письменники не вважали необхідним писати оповідання або поезії на тему, яку краще можна було розвинути в принагідній промові на зборах і в політ. статті.

Одночасно справа національної свідомости та приналежности до свого народу вирішувалася майже автоматично, самим ходом історичних подій; ту ролю, яку давніше виконувала в нас література супроти інтеліґенції, тепер могла виконувати серед пів-інтеліґенції або селянства, а тимсамим література з чисто національними завданнями почала зливатися з поняттям літератури популярної, загальнодоступної себто з книжками, що належали до освітньої праці, без огляду на те, чи мали вони в середині віршовану форму, а зверху імя автора.

А проте ще й нині важко рішити, чи наша література в своїх головних намаганнях і загальній продукції продовжує свою виховно-освітню ролю під впливом критиків, які пригадували і пригадують письменникам обовязки супроти громадянства, чи вузько-педаґогічна критика повстала під впливом літератури, що продовжує працю суспільних проповідників і публіцистів.

Отсей взаємний вплив відбирає письменникам критичний хист, а критикам літературний. Дуже невисокий погляд про працю письменника має той критик, що виконує над ним нагляд, наче вчитель над учнем: чи не нарушив він правильника школи настільки, що треба признати його шкідливим і викинути із неї.

Не треба аж шукати за прикладами по чужих літературах, щоби вказати на те, скільки письмнників, що є їхніми гордощами відбігало як суспільні одиниці та як письменники від загально-національних ідеалів даної доби і тих поглядів, які вважалися патріотичними, скільки із них належало до всяких можливих відтінків соціялізму та анархізму! Даремне ріжні партійники силкуються доказати, що Шевченко, Куліш, Драгоманів або Франко наближувалися своїми ідеями саме до їхньої партії. Світогляд ніодного із трьох останніх не здавав би іспит із того катехізму, який каже національна критика здавати всій нашій літературі.

Що вже й казати про письменників, що стоять осторонь суспільного життя, яких талант шукає тільки на шляхах уяви засобів для вислову своїх субєктивних, часто химерних почувань? Неодин Кітс, Гайне або Мюссе залишив із усієї праці свого мізку — як сказав Мюссе — „єдине добро, що часом заплакав"; а проте вони не менші від тих, що били в воєнні барабани та воскресні дзвони; Гайне не менший від Кляйста, дарма, що із Парижа писав проти Німеччини памфлети; Вольтер — один із найбільших французів хоча втік із Франції писати проти неї памфлети на двір пруського короля.

Поняття національного поета та національної літератури поширюється одночасно з поглядами на можливости розвитку одиниці та народу. Письменник може завдяки силі свого генія перетворити в собі попередні елементи народньої літератури з такою свободою, що основні риси його творчости не матимуть майже нічого народнього ні національного. Дант, Сервантес, Шекспір, Расін, Гете, Ібсен є так мало народні та національні, що для їх зрозуміння не треба знати психольоґії, історії ні словесности їхнього народу. Само поняття національної окремішности, чи свідомости, соціяльно-політичної долі народу не грало в їхній творчости великої ролі. Вони стали великими поетами не тому, що були національними, а їх признали національними поетами, що вони були великими.

Подяка.

Оцим складаю щиро-сердечну подяку ВП. проф. д-рові Маріянові Панчишинові за його цінну безкорисну лікарську опіку, яку Він впродовж цілого мого перебування у слідчій вязниці так охоче і так часто мені проявляв.

Д-р Дмитро Левицький.

—o—

З волинської хроніки.

Скорочення потягів. Від 15. липня ц. р. скасовано на Волині 4 потяги: Ківерці-Стоянів (Львів), Ковель-Володимир, Володимир-Верковичі (на Холмщині) і Ковель-Здолбунів.

За дефравдацію. Луцький окружний суд засудив за здефравдування 20 тисяч урядовця луцького староста Вержбовського на півтора року вязниці й урядовців ріжних урядів, членів управи урядничої кооперативи Корнеляка на 2 роки, Суровецького на 6 місяців і Смоленського на 2 роки за дефравдацію 30 тисяч кооперативних грошей.

Редукції. Окружна дирекція публичних робіт у Луцьку зредукувала 17 урядовців, державна гімназія — секретаря й лікарів, воєвідський рільний відділ — кількох інструкторів, відділ здоровля — 3 лікарів, а уряд акциз і державних монополів має бути цілковито зліквідований.

Автобусова катастрофа. Між Рівним і Корцем перекинулося на повному ході тягарове авто. Двох пасажирів вбитих, а двох тяжко ранених, у тому числі й шофер.

Пошести. На Волині в останнім часі ширяться пошести шкарлятини і черевного тифу. Сильно шириться пошесть серед свиней, які масово гинуть.

Кредити для хліборобів.

Незабаром будуть урухомлені, як пишуть польські ґазети, кредити для рільництва під ресортовий застав збіжа з опроцентуванням у відношенні 6½ від сто річно. Кредити будуть черпані з позички, яку Польський Банк дістав від ґрупи французьких банків у висоті 150 міліонів франків.

Крімтого Банк Краєвого Господарства буде давати кредит більшим земельним власникам для фінансування жнив. Кредити будуть опроцентовані на 9 і пів проц. річно з реченцем сплати до 30. жовтня ц. р. На це призначено взагалі 5 міліонів зол. Кредитова акція під реєстровий застав збіжа має на меті здержати сильнішу подажу збіжа зараз після жнив.

До переведення цих кредитів призначено 13 польських банків а українського ніодного. Значить, українським хліборобам не дістанеться нічого.

Студентські справи.

Про студії в Гірничій Школі у Леобен.

Висока Гірнича Школа в Леобен ділиться на 3 відділи: гірничий, гутничий і гірничого мірництва. Студії на двох перших відділах на основі програми тревають 4, на останньому 3 роки, але звичайно протягаються довше, залежно від здібностей і пильности студента. Вписи тревають до кінця жовтня. Вступних іспитів, як також практики, не вимагають. Оплати семестрально виносять поверх 20 дол., залежно від відділу. Місячний прожиток 25 дол.

По ближчі інформації звертатись на адресу: Verein Ukrainischer Montanhochschüler „Molot“ Leoben, Mont. Hochschule, Österreich або Медвідь Маркіян, Пустоголови, почта Зборів.

—o—

Градова катастрофа.

Цьогорічне літо замітне не тільки великою спекою, що часами переходить 40° Цельзія, але й частими градовими бурями, що в цілих околицях винищують людську працю на полях і городах. Обезпечення від граду стає не менш актуальним як обезпечення від вогню.

Дня 16. ц. м. лютувала страшна градова буря в Маґерові пов. Рава Руська та в околиці, як на Борисах, Хитрейці, Білій, Борках, Деремені і ін. Окрема комісія з Маґерова виїхала на села розслідити розміри шкід. Показалося, що град знищив коло 80 проц. землеплодів. Лід лежав на полі ще другого дня.

Як відомо, градова буря навістила частину перемиського повіту, захоплюючи також кілька громад повіту березівського. В Ярославщині воздушна труба з градом знищила громади Тиньовичі, Хорів, Гобзовичі, Бистровичі, Челятичі і Рудоловичі. Буря поломила багато дерев, позривала дахи і завалила три стодоли в Бистровичах.

В Сокальщині потерпіли від граду громади Тушків, Беза, Перемислів, Жужель, Завишня, Річиці і Хоробрів. На просторі 1.500 моргів знищені землеплоди у висоті 100 проц.

НОВИНКИ

— **Конфіската „Діла“.** Попереднє (159) число „Діла“ зайняла поліція наслідком конфіскати другої половини передовиці п. н. „Німецька штучка“. Видано другий наклад. Є це 38-а з черги конфіската в цьому році.

— **Голодівка політичних вязнів.** В дрогобицькій тюрмі політичні вязні розпочали 4. ц. м. голодівку на знак протесту проти поділу вязнів на національні групи.

— **Кара за домове пиво.** Міністерство скарбу видало обіжник, в якому пояснює, що домашний виріб пива з якихнебудь матеріялів підлягає оплатам, установленим в законі про оподаткування пива. Виріб домового пива без зголошення і заплачення податку буде караний як тайний виріб пива в броварах і карані будуть не тільки самі „продуценти“, але й продавці екстрактів, що служать до виробу того пива. Значить, надіймося тепер скарбових контрольорів, що будуть шукати по кухнях і комірках за домовим пивом. І чи то оплатиться?

— **Загострення кари за дике ловецтво.** Міністерство внутрішніх справ приказало воєвідським урядам, щоб адміністраційні урядові чинники карали більше безоглядно за всякі провини проти ловецького закону. Приказ має на меті боротьбу з диким ловецтвом і охорону рідких звірят.

— **Пожежі.** В Теплицях, пов. Ярослав, вибухнула пожежа в загороді Петра Віня. При сильному вітрі вогонь перекинувся на сусідів і знищив 12 будинків. Шкоду обчисляють на 26 тисяч зол. — В загороді Василя Геймана в Соколові, пов. Бучач, вибухнула пожежа, що знищила 21 господарств. Шкоди величезні. Вогонь повстав через необережність.

— **Знову щадничі обманства.** Два учні 6. кл. одної ґімназії в Люблині, Крупінський і Лись пішли з духом часу і взялися обманством добувати гроші. Вкладали дрібні квоти до почтової щадниці, поправляли цифри в книжочках на більші і вибирали так „заощаджені“ гроші. Тим способом роздобули 2.400 зол. Коли на люблинській почті були вже досить знані, виїхали до Варшави і тут почали пробувати подібного щастя. Один раз удалося їм вибрати 100 зол. Коли спробували вдруге, почтові службовці змеркували обманство й веліли арештувати Лися. Його товариш Крупінський втік, вернув пішки до Люблина і тут наслідком розіслання стежних листів сам його батько віддав в руки поліції.

— **Страшна самоходова катастрофа** скоїлася біля місцевости Бурґцольн в горах Гарцу. Підчас переїзду крізь залізничу рампу потяг захопив самохід будівничого Філіпзона, в якому їхала ціла родина, зложена з чотирьох осіб, і котив його перед собою на просторі 100 метрів. Після кількох перших метрів випала зі самоходу дитина, вже нежива. Врешті самохід упав на залізничий міст і розбився на кусники. Осталася при житті тільки одна дитина, яку в тяжкому стані відвезли до шпиталю. Інші згинули на місці.

— **Пропала летунка.** Французька летунка Маріза Бастьє, вертаючи з лету Париж-Нижній Новгород, знизилася біля Кеніґсберґу. Тут задержала її німецька влада на тій основі, що реченець її дозволу літати над німецькою територією минув ще 1930 р. За інтервенцією французького консуляту позволили їй дальше летіти, але під умовиною, щоби відлетіла негайно, без огляду на мряку і вітер. 8. липня вона вилетіла в напрямі Франції і відтоді всякий слух про неї загинув.

—**Боротьба війська зі саранчею.** Наслідком появи страшної маси саранчі в Туркестані радянська воєнна рада приказала перервати маневри в сибірських округах і вислати військо на землі, навіщені саранчею. Хмари саранчі так залягли плянтації бавовни, що сільське населення, не могучи дати собі ради, втікає в світ за очі. До Туркестану вилетіло кілька ескадр радянських літаків і вислано потяги з трійливими ґазами, що їдуть безупинно, зміняючи тільки паровози.

— **Наші в Канаді.** Фармер Іван Андрейчук згинув 29. червня ц. р. трагічною смертю в домі свого сусіда Колтона в Чиргил (Альберта). Арештований Колтон зізнав у суді, що вбив Андрейчука тому, що застав його зі своєю жінкою. Він вже від довшого часу підозрівав Андрейчука, що він має любовні зносини з його жінкою. В суботу він нібито вибрався в дальшу дорогу. Колиж несподівано вернув вечором домів, застав у спальні своєї жінки Андрейчука. „Андрейчук“ — зізнав на поліції Колтон, — „хотів утечи, та я сказав до нього: шкода тобі думати про втечу, бо ти зараз тут загинеш. При тих словах я стрілив до нього чотири рази з кріса і положив його трупом“.

— **Канадійські духоборці святкували 29. червня ц. р. в місті Нельсон 35-у річницю палення зброї в Росії.** На це свято прибули духобори зі Саскачевану, Альберти і Бритиш Колюмбії. Головним бесідником був Петро Верегін, провідник духоборів в Канаді. Він говорив про подію в 1896 р. і просив присутних, щоби вели мирне життя. Домагався від них, щоби не мали нічого спільного зі сектою „Синів Свободи“. Це видно не сподобала собі одна духоборка і на знак протесту скинула зі себе всю одіж і наго стояла серед публики десять мінут, тоб то до часу закінчення промови Вереґіна, а опісля вбралася. Дві духоборки говорили по англійськи проти ношення зброї та взагалі проти всякого зоружування.

— **В справі редукції службовиків.** Головний інспектор праці видав новий розпорядок для підчинених фірмі заведень в справі редукції службовців. У випадках, коли в якімсь підприємстві працюють чоловік і жінка, а навіть діти, що мають спільне домове господарство, слід залишити при праці бодай одного члена родини. Перш усього звільняти від праці робітниці замужні, яких чоловіки зайняті денебудь. Дальше звільняти робітників, що мають додатковий дохід або маєток. Приймаючи до праці, слід давати першенство жонатим перед кавалерами і самітними.

— **Міське шумовиння.** При вул. Сонішній ч. 44 у Львові мешкав каменичний сторож Андрій Бартник зі старшою від себе кільканацять літ жінкою Оленою і 28-літньою вихованицею Оленою Ричковською. Знаний був з частих бійок та авантюр, які виправляв дома. В ночі на 17. VII. прийшло знову до авантюри, в часі якої обі жінки зарубали його на смерть сокирою. Жінка держала його за руки, а вихованиця вдарила його чотири рази сокирою по голові. Трупа викинули опісля до сіней. Обі дошогубки арештовано.

— **Підпал.** В Іскані, пов. Перемишль, згоріла стодола господаря Михайла Бубецка, а в ній збіжжа та сіно. Вогонь був підложений. Коло стодоли відкрито сліди босих стіп, що вели в поле, куди утік палій.

— **Крадіж у потягу.** Карний трибунал у Львові розглядав 17. ц. м. справу ґандляра з Холмщини Дури і залізничого службовця Кусака з Бродів, обвинувачених за крадіж. 23. квітня ц. р. їхав потягом зі Львова купець Ізак Лярнер і заснув. Коли збудився коло Рави Руської, побачив, що з кишені вкрали йому 4.125 зол. Поліція викрила, що крадежі допустився Дура, який сховався у ваґоні, призначеному для псів, до спілки з Кусаком. Ревізія не викрила у Дури ніяких грошей, зате Кусак признався, що дістав від Дури 600 зол. Розправу відложено задля покликання нових свідків.

— **Мадярський рекорд.** До Будапешту прилетіли два мадярські летуни, виконавши рекордовий лет з Америки понад Атлянтійський океан до Европи. Дорогу 5.600 км. відбули в часі 25 годин. Мають дістати нагороду 10.000 долярів, призначену для тих, хто перший перелетить Америку до Будапешту.

— **Памяти пок. Федора Базилевича.** Дня 14 ц. м. з ініціятиви Т-ва „Просвіта“, Комітету збіґців з Рад. України й артистів Руського Театру в Ужгороді була відправлена заупокійна співана Служба Божа і панахида по помершому в Голоску бувшому директорові театру „Просвіти“ в Ужгороді, Федорові Базилевичеві. Службу Божу відправив о. канонік д-р Гаджеґа при асисті о. дир. жін. учит. семинарії в Ужгороді Желтвая. Тепле слово про життя покійного виголосив о. Лар, редактор час. „Свобода“. Службу Божу відспівали артисти і хор Руського Театру.

— **Промоція.** Володимир Кривокульський, родом з Угнова, одержав на університеті в Познані степень магістра фармації.

З концертової салі.

Концерт М. Голинського в Луцьку.

Дня 15. липня ц. р. в міському театрі відбувся концерт нашого оперового співака Михайла Голинського, який концертував на Волині (перед цим у Рівному) в товаристві оперових співачок пп. Коханської і Панкевичевої. Майже всі українці, які були під цей час у Луцьку, прийшли на концерт, одначе виповнити салю до-краю не могли. Громадянство інших національностей, на яке, очевидно, була розрахована програма (музика російських композиторів

і польські та російські народні пісні), на концерт не прийшло, коли не рахувати кількох присутніх осіб. Цей факт найкраще свідчить про взаємини на Волині та відношення тих, що насаджують тут „співжиття" культур, до представників української культури та мистецтва.

М. Голинського українська публика зустріла дружніми оплесками й вигуками „слава" і весь час дякувала йому за високо-артистичне виконання поодиноких точок програми й „бісових" точок. Приїзд на Волинь М. Голинського був справжнім святом для нашого громадянства, що любиться в музиці та розуміється на ній. Чудовий голос і володіння ним М. Голинським просто зачарували слухачів.

Не менше прихильно вітали слухачі й виступи обох оперових співачок. **В.**

Дописи.

СКАЛАТЩИНА. *(Гарцерки над Збручем).* Село Калагарівка над Збручем, пов. Скалат, положене напроти старинного міста Сатанова за Збручем, було колись москвофільське і трохи православне, навіть звідтам родом православний батюшка Савечка, що був в Сороці, повіту тепер копичинецького, давніше скалатського. В 1917 р. поселився на прихідстві і там забрав приватну власність гр.-кат. пароха. При останніх виборах майже ціле село голосувало на одинку, хоч латинників рахують урядово 70 душ — навіть жид був предсідником виборчої комісії. Сватки хитро брали наші картки, ховали їх до кишені, а давали картки на одинку, показуючи їх комісії. В нагороду дістало тепер село відділ гарцерок, котрі там у військових тягарових автах поїхали 15. ц. м. Будуть мешкати і в школі і в поліційній касарні та в касарні КОП. Селяни невдоволені з того дарунку, але не могли противитися, щоби в урядових будинках містилися гарцерки. Слід зазначити, що сам староста з фінанком приїздив автом до Калагарівки і промовляв до людей за поміщення і поміч для гарцерок.

КАЛУЩИНА. *(Посвячення другої домівки чит. „Просвіти" в Болохові).* Село Болохів, одно із найсвідоміших громад Калущини, може похвалитися діяльним виділом читальні „Просвіти". При недостачі фондів і готівки, якою читальня під сьогоднішний тяжкий час розпоряджати не може, але при енергійній праці голови читальні п. Василя Когута та жертвенности свідомішого громадянства на дарованій п. Хмеляком площі, виділ вибудував цього року другу домівку читальні в Болохові (малім). В неділю, 12. ц. м. відбулося торжественне посвячення новозбудованої домівки при здвизі дооколичного селянства, що перетворилося на всенародне маніфестаційне свято. Місцевий парох о. Рудавський при співучасти о. Лучаківського, пароха Зборої, відправив Службу Божу, яку відспівав хор читальні Станькова. Опісля нарід рушив походом до новозбудованої читальні (віддаленої 2 км. від центра села). Після торжественного посвячення розпочалася на площі перед домівкою читальні святочна академія, яку відкрив голова калуської філії д-р Тарас Коритовський, загріваючи зібраних до співпраці в читальні. Дальше промовляли: Тимотей Бариш, дир. Українбанку та Іван Король, урядовець філії. Привіти зложили: від Повітового Комітету УНДО п. Іван Аронець, дальше відпоручники читалень: Збора, Верхня, Завадка Гор., Завадка Дол., Станькова. Велике враження викликали виголошені дітьми декламації (дівчина і хлопець) „Розрита могила" і „Іван Підкова". Не зле вивязався із декламації „Великі Роковини" п. Шкварок. Хорові продукції гарно виконали хори читалень Збора—Завадка. Академію закінчено відспіванням національного гимну. На закінчення свята місцевий драм. гурток відограв театр. штуку „Сватання на Гончарівці". Вистава випала дещо слабше. Видно було перемучення аматорів святом. Всеж таки бажаним було би, щоби на будуче драм. гурток пильніше забирався до ставлення вистав та щоби аматори вивчували основніше свої ролі. — *Учасник.*

✝ ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ.

Климентина Марія з Багриновичів Сендецька, дружина о. Івана, пароха Золотник і декана зарваницького, умерла 11. липня ц. р. в Золотниках, проживши 65 літ. Прикмети: глибока віра, велика побожність, визначний патріотизм, який відбився у вихованні її дітей. Як громадянка була люблена серед кругів інтелігенції, а своєю добротою і популярністю здобула собі велику любов серед селянства, яке прибуло громадно в часі похоронів, щоби віддати небіжці свою останню прислугу. В. Ій П.!

Ціни набілу у Львові.

„Маслосоюз" платив кооперативам дня 18. VII. 1931 р. масло експортове пріма 3·40 зол., масло десерове пріма 3·30 зол., літра молока 22—24 сот., літра сметани 1·20 зол., копа яєць 4·40—4·50 зол.

ОГОЛОШЕННЯ